

Приказ

УДК: 371.3::81'243(049.32)

371.13:159.92.072.07(049.32)

159.922.72.07(049.32)

doi: 10.5937/zrffp54-53807

ТЕОРИЈА ВИШЕСТРУКИХ ИНТЕЛИГЕНЦИЈА У ПРАКСИ: ПРИКАЗ МОНОГРАФИЈЕ МОДЕЛ ВИШЕСТРУКИХ ИНТЕЛИГЕНЦИЈА У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА ДАНИЈЕЛЕ КУЛИЋ

(DANIJELA KULIĆ, *MODEL VIŠESTRUKIH INTELIGENCIJA U NASTAVI STRANOG JEZIKA*,
KOSOVSKA MITROVICA: FILOZOFSKI FAKULTET, 2024, 265 STR.)

Дanita В. ЈАНКОВИЋ¹

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици
Филозофски факултет
Катедра за енглески језик и књижевност
Косовска Митровица (Србија)

---

¹ anita.jankovic@pr.ac.rs; <https://orcid.org/0000-0001-9161-1883>

Примљен: 29. 9. 2024.

Прихваћен: 2. 12. 2024.

ТЕОРИЈА ВИШЕСТРУКИХ ИНТЕЛИГЕНЦИЈА У ПРАКСИ:
ПРИКАЗ МОНОГРАФИЈЕ МОДЕЛ ВИШЕСТРУКИХ
ИНТЕЛИГЕНЦИЈА У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА
ДАНИЈЕЛЕ КУЛИЋ

Монографија *Модел вишеструких интелигенција у настави страног језика* Данијеле Кулић, објављена 2024. године, резултат је вишегодишњег истраживања и примене теорије вишеструких интелигенција Хауарда Гарднера у настави страних језика, са посебним фокусом на наставу енглеског језика. Ово дело нуди теоријски утемељену, али практично оријентисану анализу како применити различите типове интелигенција у образовању, са циљем унапређења квалитета наставе и прилагођавања индивидуалним потребама ученика. Монографија се темељи на докторској дисертацији ауторке, али је проширена и укључује истраживања из области примењене лингвистике и образовне психологије. Како сама ауторка наводи у Предговору (стр. 11–12), у монографији су, такође, приказани примери програма и активности које наставници могу прилагодити узрасту и специфичним потребама ученика, пружајући практичне смернице за методски разноврсну наставу. Поред „Увода” (стр. 13–25), монографија садржи пет поглавља, од којих свако систематично разматра различите аспекте Гарднерове теорије вишеструких интелигенција, као и њен утицај на наставу страних језика. Прво поглавље „Интердисциплинарни приступ интелигенцији и различита гледишта” (стр. 27–75) и друго „Модел вишеструких интелигенција – оквири и суштина” (стр. 76–110) посвећени су теоријским основама, док су треће „Интелигенције – теоријско рашчлањивање и примена у настави енглеског језика” (стр. 111–173), четврто „Истраживање: самоперцепција адолесцената у вези са методски разноврсном наставом енглеског језика” (стр. 174–207) и пето поглавље „Примена концепта вишеструких интелигенција у оквиру англистичких студија: примери из праксе” (стр. 208–231) фокусирани на примену у настави, емпиријска истраживања и анализу резултата. Коначно, следи закључак који носи индикативан наслов „Уместо закључка: новија истраживања и завршна реч” (стр. 233–244), а потом „Додаци” (стр. 245–254), „Списак литературе” (стр. 255–263) и „Белешка о аутору” (стр. 265–267).

Данијела Кулић у „Уводу” (стр. 13–25), пре свега, наглашава континуирану потрагу за новим методама у учењу страних језика, наглашавајући утицај глобализације, интернета и ширење енглеског језика као *lingua franca*. Ауторка уводи теорију вишеструких интелигенција, према којој сви људи

поседују различите типове интелигенција, као што су логичко-математичка, језичка, просторна, музичка, интерперсонална и интраперсонална. Ова теорија се све више користи у наставним методологијама за учење језика, иако је њена примена још увек ограничена у образовним системима, укључујући и Србију. Такође, износи резултате истраживања о повезаности интелигенција и језичког постигнућа међу ученицима и студентима, наглашавајући важност уважавања различитих типова интелигенција за постизање успеха у учењу језика.

Ауторка даје занимљиву анализу различитих приступа у учењу страних језика, али оставља простора за дубљу критику. Она наглашава значај уважавања различитих типова интелигенција, истичући да традиционални образовни системи фаворизују језичке и логичко-математичке способности, док занемарују друге врсте интелигенција: „[н]ажалост, применом овог традиционалног приступа вредновању знања, заснованом на репродукцији, одређени типови ученика стављају се у други план” (Kulić, 2024, стр. 16). Иако теорија вишеструких интелигенција обећава већу мотивацију и успешност код ученика, остаје питање да ли је она применљива на већину школских курикулума, с обзиром на различите ресурсе и инфраструктуре које су потребне за њену потпуну примену. Сам увод одлично осветљава еволуцију метода у настави страних језика, али и обрађује препреке у имплементацији савремених теорија попут теорије вишеструких интелигенција у реалним школским условима.

Прво поглавље (стр. 27–75), обухвата три целине, и то: „Зачеци когнитивне науке – филозофска разматрања” (стр. 29–33), „Људски ум – прва истраживања, утицаји и експерименти” (стр. 33–45) и „Савремено доба – психометрија, развојно гледиште, социјално порекло и новије теорије интелигенције” (стр. 45–75). Као што се може просудити по поднасловима, ауторка даје опсежан преглед развоја теорија интелигенције кроз историју. Почиње са филозофским основама, истраживањима људског ума од антике, преко теорија рационализма и емпиризма, до когнитивне науке и савремених теорија интелигенције. Данијела Кулић анализира како су филозофи, психолози и научници из области неуронауке допринели разумевању интелигенције. Ауторка, такође, објашњава еволуцију истраживања у области психологије, фокусирајући се на допринос когнитивне науке и експерименталне психологије, посебно у вези са проучавањем људског мозга и менталних функција. Овај интердисциплинарни приступ је кључан јер повезује хуманистичке и природне науке с образовањем, омогућавајући свеобухватније разумевање функционисања интелигенције у контексту учења страних језика.

Посебан нагласак стављен је на теорије Жана Пијажеа, Лава Виготског и Роберта Стернберга. Данијела Кулић истиче како су њихове теорије о развоју интелигенције и улога социјалне интеракције у учењу постале темељне за примену вишеструких интелигенција у настави. Она успешно

приказује комплексност интелигенције кроз историјски преглед и анализу различитих теорија, наглашавајући како се приступи интелигенцији мењају у зависности од времена и културе. Међутим, једно од кључних питања које ауторка поставља јесте у којој мери ове теорије могу бити примењене у савременом образовању. Питање које ауторка поставља не тиче се само педагошког идеала већ и практичне изводљивости. Кључно је да се наставницима пружи подршка у развоју различитих стратегија наставе које би омогућиле ученицима да развијају своје специфичне интелигенције и да се промени „начин мерења постигнућа у васпитно-образовним институцијама и [пронађу] таква мерна средства којима ће се мерити не само академско постигнуће већ и способност за решавање стварних проблема из живота” (Kulić, 2024, стр. 73).

Друго поглавље (стр. 76–110) подељено је на четири целине, и то: „Темељи теорије вишеструких интелигенција” (стр. 76–77), „Утицај психолошких теорија на рад Хауарда Гарднера и импликације за образовање” (стр. 78–85), „Различити извори доказа” (стр. 86–100) и „Кључни принципи у теорији вишеструких интелигенција” (стр. 100–110). Ово поглавље бави се темељним постулатима Гарднерове теорије вишеструких интелигенција, заснованих на седам основних типова интелигенција: језичкој, логичко-математичкој, просторној, музичкој, телесно-кинестетичкој, интерперсоналној и интраперсоналној, представљених још 1983. године у књизи *Frames of Mind*. Касније је додата и осма, природњачка интелигенција. Данијела Кулић објашњава како сваки од ових типова интелигенција функционише независно, али и у међусобној комбинацији, што омогућава персонализовани приступ у образовању. Поред тога, ауторка истражује утицај претходних психолошких теорија, попут Пијажеове и Виготскијеве, на развој Гарднерове теорије, наглашавајући интердисциплинарни приступ који укључује неуролошке, еволуционе и културолошке факторе. Ауторка детаљно анализира основне принципе Гарднерове теорије, попут модуларног концепта интелигенција, а кроз примере из наставне праксе, демонстрира како се теорија вишеструких интелигенција може имплементирати у наставу страног језика, посебно енглеског, како би се прилагодиле различите когнитивне способности ученика. На пример, ученици са развијеном музичком интелигенцијом могу лакше усвајати прозодију и фонетику страних језика, док ученици са просторном интелигенцијом боље разумеју апстрактне појмове кроз визуелне репрезентације.

Данијела Кулић се осврће и на критике Гарднерове теорије, посебно на тврдње да недостају емпиријски докази о независности интелигенција. Иако теорија вишеструких интелигенција пружа иновативан оквир за персонализовано образовање, ауторка признаје постојеће критике које се односе на њену емпиријску валидност. Премда су многи истраживачи, укључујући и неке психологе, доводили у питање методологију и применљивост теорије,

Данијела Кулић закључује да примена модела вишеструких интелигенција у образовању доноси значајне користи, посебно у контексту персонализованог учења. На пример, она наводи да „теорија вишеструких интелигенција, прагматична и хумана по својој суштини, успела је да демистификује концепт интелигенције као монолитне способности” (Kulić, 2024, стр. 76), али истовремено наглашава недостатак научних доказа који би потврдили независност појединачних интелигенција. Иако су примери саваната и генијалних појединаца подржали Гарднерову теорију, Данијела Кулић указује на потребу за даљим истраживањем како би се доказала валидност модела на неуролошком нивоу: „Гарднеру је најважнији увид за теорију вишеструких интелигенција могао доћи управо из области неурологије” (Kulić, 2024, стр. 78). Упркос овим изазовима, ауторка остаје оптимистична у погледу практичне примене теорије у образовању, посебно у настави страног језика, где се кроз прилагођене активности могу максимално искористити индивидуалне снаге ученика. Међутим, и наглашава да је потребно уравнотежено приступити имплементацији теорије, узимајући у обзир и емпиријске критике како би се постигла свеобухватна и ефикасна образовна пракса.

Треће поглавље (стр. 111–173) садржи шест целина, и то: „Језичка интелигенција” (стр. 116–123), „Музичка интелигенција” (стр. 123–132), „Логичко-математичка интелигенција” (стр. 132–144), „Просторна интелигенција” (стр. 144–153), „Телесно-кинестетичка интелигенција” (стр. 153–163) и „Персоналне интелигенције” (стр. 163–173). Данијела Кулић се у овом поглављу бави детаљном анализом појединачних интелигенција и њиховом применом у настави енглеског језика. Свака интелигенција обрађена је кроз теоријски оквир, али и кроз конкретне примере из праксе. На пример, за језичку интелигенцију, ауторка приказује како се ова способност може подстицати кроз активности као што су писање есеја и дискусије, док се логичко-математичка интелигенција може развијати кроз решавање језичких проблема и анализу сложених граматичких конструкција. Ауторка даље даје конкретне примере активности из наставе, попут коришћења музичких композиција за вежбање вокабулара код ученика са доминантном музичком интелигенцијом или коришћење физичких вежби и драмских техника за ученике са развијеном телесно-кинестетичком интелигенцијом. Ови примери не само да илуструју како се интелигенције могу применити већ и показују колико је важно препознати доминантне типове интелигенција код ученика и прилагодити им наставу.

Данијела Кулић ефектно приказује практичне примене вишеструких интелигенција у настави, али наглашава изазове у повезивању одређених интелигенција са специфичним вештинама. На пример, ауторка наводи да је језичка интелигенција темељна за стицање вокабулара и комуникативне вештине, али примећује да „природа задатка условљава активирање одређене интелигенције или подинтелигенције” (Kulić, 2024, стр. 116). Такође,

иако је музичка интелигенција корисна у усвајању прозодије, њен допринос у развоју шире језичке компетенције није у потпуности истражен, чиме се отвара простор за даља истраживања у овој области. Критички, Данијела Кулић признаје да је теоријска потпора за међусобну корелацију музичке и језичке интелигенције још увек недовољна, иако постоје позитивне корелације у емпиријским истраживањима.

Четврто поглавље (стр. 174–207), такође, има шест целина, и то: „Заступљеност вишеструких способности код млађих адолесцената” (стр. 177–181), „Однос језичке интелигенције и осталих способности” (стр. 182–197), „Факторска анализа – композиције интелигенција” (стр. 197–198), „Однос когнитивних способности и језичког постигнућа” (стр. 199–200), „Методски разноврсна настава” (стр. 200–202) и „Организација методски разноврсне наставе” (стр. 202–207). У овом поглављу монографије, Данијела Кулић приказује истраживање спроведено међу млађим адолесцентима како би се испитала њихова самоперцепција о различитим когнитивним способностима, у складу са Гарднеровом теоријом вишеструких интелигенција. Истраживање је обухватило 376 ученика, примењено је интроспективно испитивање како би се утврдило који типови интелигенција су најзаступљенији и како утичу на постигнућа у учењу енглеског језика. Ауторка је користила статистичку анализу како би истражила корелације између различитих типова интелигенција и језичког постигнућа и преференција ученика за методски разноврсну наставу страног језика.

Један од кључних налаза истраживања јесте да не постоји изразита доминантност било које врсте интелигенције код ученика. Иако је традиционално образовање фокусирано на језичку и логичко-математичку интелигенцију, ученици су највише вредновали своје интерперсоналне (24,39%), музичке (22,72%) и просторне (22,43%) способности (Kulić, 2024, стр. 178–179). Овај резултат је значајан јер показује да ученици препознају вредност и других облика интелигенција, које су често занемарене у формалном образовању. Данијела Кулић истиче и да „потреба образовних креатора и критичара да се очува 'схоластички' имиџ очигледно не може бити задовољена” јер ученици показују другачији начин размишљања и стицања знања у савременом друштву (Kulić, 2024, стр. 177). Ауторка, такође, закључује да постоји значајна повезаност између језичке и музичке интелигенције код ученика који имају добре резултате у слушном разумевању и вокабулару. Такође, интересантно је да су ученици са развијеном просторном интелигенцијом показали боље резултате у вежбама визуелног учења, док су ученици са телесно-кинестетичком интелигенцијом били успешнији у примени драмских техника у настави.

Данијела Кулић успешно приказује промене у савременом образовању кроз призму вишеструких интелигенција, наглашавајући потребу за прилагођавањем наставних метода како би се искористиле све способности

ученика. Један од кључних закључака је да савремени школски систем и даље претежно фаворизује језичку и логичко-математичку интелигенцију, иако ученици показују склоности ка другим типовима интелигенција које се мање вреднују у школама. Она истиче да „данас млађе генерације поседују и неке друге способности и квалитете, које они сами сматрају подједнако важним, ако не и важнијим од логичких и језичких способности” (Kulić, 2024, стр. 177). Иако су интерперсонална и музичка интелигенција оцењене као најважније, ауторка наглашава да традиционални школски програми не успевају да препознају и адекватно развију ове способности, што је у супротности са потребама савременог друштва.

Пето поглавље (стр. 208–231) подељено је на три целине које носе следеће наслове: „О квалитативним истраживањима у примењеној лингвистици” (стр. 210–212), „Методика наставе енглеског језика, пројекти и комбиновано учење” (стр. 212–220) и „Вештина писања и концепт вишеструких интелигенција” (стр. 220–231). Данијела Кулић у овом поглављу пружа примере конкретне примене модела вишеструких интелигенција у високошколском образовању, посебно у оквиру студија енглеског језика с посебним фокусом на практичну наставу из Методике наставе енглеског језика и наставу писања. Кроз квалитативно истраживање, ауторка анализира како студенти, примењујући различите врсте интелигенција, развијају своје педагошке и језичке вештине. Студенти су, кроз симулацију часова и припрему презентација, имали прилику да тестирају своје језичке, интерперсоналне и интраперсоналне способности. Такође, разматра значај комбинованог учења (енгл. *blended learning*) у савременој настави, где се традиционалне методе комбинују са употребом технологије. Употреба интроспективних метода и интервјуа са студентима додатно је осветлила користи од примене вишеструких интелигенција у развоју наставничких компетенција код студената. Практични примери показују како се теорија може имплементирати кроз пројектну наставу, комбиновано учење и студентске презентације.

Данијела Кулић наглашава да примена вишеструких интелигенција у настави омогућава студентима да препознају своје снаге и слабости, чиме се побољшава њихов ниво самосвести и мотивација за учење. Такође, она сугерише да наставници треба да прилагоде активности различитим типовима интелигенција, како би се максимизирали потенцијали сваког ученика. Ауторка истиче и изазове с којима се суочава овај модел у високошколском образовању. На пример, указује на то да традиционална настава и даље даје приоритет одређеним врстама интелигенција, попут језичке и логичко-математичке, док мање пажње посвећује другим интелигенцијама, попут музичке и телесно-кинестетичке, које су подједнако важне за целовито образовање. Јасно наглашава да ангажовање различитих врста интелигенција омогућава студентима да се боље изразе и разумеју наставни процес, али се суочава

са практичним изазовима у имплементацији ове теорије, попут времена потребног за припрему и извођење активности које подстичу различите врсте интелигенције. Упркос овим изазовима, Данијела Кулић закључује да теорија вишеструких интелигенција може значајно допринети унапређењу квалитета наставе енглеског језика, јер стимулише креативност, самопоуздање и мотивацију студената.

У закључном поглављу, које носи наслов „Уместо закључка: новија истраживања и закључна реч” (стр. 233–244), сумирају се кључни налази из претходних поглавља и даје се преглед савремених истраживања о примени теорије вишеструких интелигенција у настави. Данијела Кулић истиче да, иако је овај модел широко прихваћен у свету, његова примена у Србији и даље наилази на препреке. Кроз приказ резултата истраживања у Турској, Ирскеој, Ирану и Шпанији, она наглашава да се примена вишеструких интелигенција у образовању показала ефикасном, повећавајући мотивацију ученика, њихов интерес за наставу и развој различитих когнитивних способности. Осим тога, осврће се на тренутну ситуацију у Србији и наглашава да „иако се у свету сваке године појављују резултати новијих истраживања о имплементацији модела вишеструких интелигенција, веома је чудно да у нашој земљи овај модел још увек није нашао своју праву примену” (Kulić, 2024, стр. 233). Такође, она указује на то да су, упркос томе што истраживања показују да примена овог модела повећава ангажованост ученика и унапређује наставне исходе, кључни проблеми у Србији „недовољна опремљеност школа, низак ниво информисаности наставника и мали или непостојећи фонд знања у вези са датом темом” (Kulić, 2024, стр. 235). Ови изазови спречавају ширу имплементацију теорије вишеструких интелигенција.

Додаци у овом поглављу (стр. 245–254) осветљавају практичну примену теорије вишеструких интелигенција у настави страног језика. Они укључују упитнике и тестове помоћу којих су ученици процењивали сопствене склоности ка различитим интелигенцијама, као и фотографске записе активности из учионице, попут тумачења мапа ума. Ови примери из праксе омогућавају наставницима да виде конкретне методе и технике које могу користити како би прилагодили наставу различитим когнитивним профилима ученика. Такође, додаци илуструју разноврсне задатке којима се активира више типова интелигенција истовремено, попут играња улога, групних пројеката и самосталних истраживања. Коначно, списак литературе (стр. 255–263) представља драгоцен ресурс за све истраживаче, наставнике и студенте заинтересоване за примену теорије вишеструких интелигенција у образовању. Његова вредност лежи у пажљивом одабиру извора, који обухватају како класичне радове из области когнитивне психологије и педагогије тако и савремена истраживања о иновативним методама наставе.

Монографија Данијеле Кулић је пионирски рад у области примене теорије вишеструких интелигенција у настави страног језика у Србији. Њена

вредност лежи у детаљном теоријском оквиру, али и у богатству конкретних примера из наставне праксе. Ауторка успешно демонстрира како се настава може персонализовати и прилагодити различитим типовима ученика, чиме се побољшава квалитет образовног процеса.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторсво-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).